

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

Volume 6, Number 305 (2016), 265 – 269

UDC 342.328.34(574)

**SOME QUESTIONS OF REALIZATION OF RIGHT FOR SIGNING OR
 REJECTION BY PRESIDENT RK LAWS AND CONSIDERATION OF THEM
 IN PARLIAMENT OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

Zharbolova A.Zh.

Kazakh National University named after Al-Farabi
 zharbolova.aygerym@mail.ru

Keywords: President, Parliament, legislative process, bill, Presidential veto, overcoming of objections of President

Abstract. The problems bound in by realization by President of his major constitutional function in regard to Parliament - participating in a legislative process are examined in the article. In this connection an author is conduct the analysis of constitutional plenary powers of President are rights for signing and right for the suspensive veto of laws of Parliament, and also the comparatively-legal analysis of the constitutional-legal adjusting of this institute is conducted in the legislation of some foreign countries. As a result of legal analysis of the indicated question, corresponding conclusions are done about existent blanks in a national legislation. In a conclusion an author is do suggestions on the further adjusting of this constitutionally-legal institute, the necessity of bringing of additions is reasonable for the constitutional legislation of Republic of Kazakhstan.

УДК 342.328.34(574)

**ҚР ПРЕЗИДЕНТИНІҢ ЗАҢҒА ҚОЛ ҚОЮ НЕМЕСЕ
 ОҒАН ҚАРСЫЛЫҚ БІЛДІРУ ҚҰҚЫҒЫН ЖУЗЕГЕ АСЫРУЫНЫң
 ЖӘНЕ ОНЫң ПАРЛАМЕНТТЕ ҚАРАЛУЫНЫң КЕЙІР МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Жарболова А.Ж.

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, заң факультеті, Алматы қаласы

Тірек сөздер. Президент, Парламент, заң шығару процесі, заң жобасы, Президенттік вето, Президенттің қарсылығын енсеру

Аннотация. Мақалада ҚР Президентінің Парламентке қатысты аса маңызды конституциялық өкілдігінің бірі – заңға қарсылық білдіру арқылы Парламенттің заң шығару процесіне қатысу функциясын жүзеге асрыуына байланысты проблемалар, Президенттің Республика Парламенті қабылдаған заңдарға қол қою не оларға қарсылық білдіру құқығының конституциялық-құқықтық реттелуі қарастырылып, оны реттейтін заңнамаға тиісті саланы реттейтін кейір шет елдік заңнамамен салыстырмалы талдау жасалған. Сонымен қоса, мақалада Президенттің Республика заңдарында қарсылық білдіру және оны Парламентте қарап, енсеру тәртібін реттейтін заңнаманың кемшін тұстары анықталып автордың жеке өзіндік пікірлері ұсынылып, республика заңнамасына толықтыру енгізу қажеттігі негізделген.

Республика заңнамасына сәйкес Республиканың заңдары ҚР Президенті қол қойғаннан кейін күшіне енеді. Заңды Президентке қол қоюға ұсыну және оған Президенттің қол қоюы - бұл Парламент қабырғасында қызу талас-тартыстардан, талқылаулардан өткен заңға Президенттің қояр нұктесі. ҚР Парламенті қабылдаған заңдар қабылданған күнінен бастап он күннің ішінде Республика Президентінің қол қоюына ұсынылады. «ҚР Парламенті және оның депутаттарының мэртебесі туралы» заңға сәйкес ол заңдарға Президентке қол қоюға ұсынылғанға дейін Сенат және Мәжіліс төрағасы, заң жобасын Үкімет енгізген жағдайда Премьер-Министр алдын ала қол қоюы тиіс. Ал, Парламенттің жеке палатасы

- Мәжілістің таратылуына орай Мәжіліс Төрағасы болмаған жағдайда тиісті мәселе қалай шешіледі? Бұл катынас аталмыш «ҚР Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы» заңмен қарастырылмаған. Оны Сенат Регламенті реттейді. Мәжілістің таратылуына байланысты Парламенттің заң шығару функциясын үакытша Сенат атқаратындықтан тиісінше Сенат қабылдаған заң Сенат Төрағасының қолымен бекемделеді [1. 55-9 тармак]. Президент Парламент қабылдаған заңды немесе Мәжіліс таратылған жағдайда Сенат қабылдаған заңды қарап екі түрлі әрекеттің бірін жүзеге асырады: Парламент (Сенат) қабылдаған заңға қол қояды не ол заңға тұтастай немесе оның жекелеген баптарына қарсылық білдіріп оны қайта талқылау және дауыска салу үшін Парламентке (Сенатқа) қайтарады. Президенттің Парламент (Сенат) қабылдаған заңға қарсылық білдіріп, кері қайтаруын заны әдебистте «вето» деп атайды.

ҚР Президенттің заңға қол қою немесе оған қарсылық білдіруіне заңмен нақты мерзім берілген. 2007 жылғы конституциялық реформа дейін Президент 15 жұмыс күні ішінде Парламенттен келіп түскен заңға қол қойып оны жариялайтын еді. 2007 жылы 21 мамырда республика Конституациясына енгізілген толықтыруға сәйкес енді Президент бұрынғыдан 15 жұмыс күні ішінде емес бір ай ішінде ұсынылған заңға қол қойып оны жариялайды не заңды немесе оның жекелеген баптарын қайтадан талқыладап, дауыска салу үшін Парламентке қайтарады. Аталған мерзімнің сақталмауы, яғни тиісті мерзім ішінде Парламентке (Сенатқа) қайтарылмаған заң қол қойылды деп есептеледі. Республика заңдарының тек Президент қол қойғаннан кейін ғана күшіне енетіндігі Президентке Республиканың заң шығармашылығында маңызды орын берілетіндігін көрсетеді, тиісінше Президенттің Парламент қабылдаған заңға қол қою не оған қарсылық білдіріп оны қайта қарау үшін кері қайтару құқығы - бұл Президенттің Парламентке қатысты өкілеттіктерінің ішіндегі ең бір маңызды конституциялық өкілеттіктерінің бірі болып табылады. Президенттің бұл құқығының маңызының ескені соншалық, қазіргі конституциялық құқықта ол ерекше құқықтық институт (вето институты) ретінде қаралады.

Президенттің Парламент қабылдаған заңдарға вето қоюы бір қарағанда Президенттің Парламент қабылдаған заңдарға оның кемшін тұстарын жою үшін қарсылық білдіруі ретінде көрінгенімен оның маңызы, түп тамыры одан да теренде жатыр деп айтсақ болады. Президенттің Парламент қабылдаған заңдарға қарсылық білдіруі практикасы билік тармактары арасында қалыптасқан қатынасқа байланысты оларды ынтымақтастық немесе қарама-қарсылық жағдайға қоюы мүмкін, сол арқылы Президент пен Парламентті тығыз байланыстырады. Президенттің Парламент қабылдаған заңдарға қарсылық білдіру мүмкіндігі Парламент үшін жағымсыз ғана мәнге ие емес, сонымен қоса ол позитивті, он мәнге де ие. Ашып айтсақ, күні кешегі және бүгінгі тарихи тәжірибе көрсетіп отырғандай Президенттің Парламент қабылдаған заңдарға қарсылық білдіру туралы ниестінің өзі депутаттарға қатты әсер етеді, оларды Президенттің белсенді ынтымақтастық жасауға итермелейді, тиімді келісілген шешімді іздеуге, дұрыс шешімге келуге себепші болады, заңның сапалылық деңгейіне әсер етеді.

Жалпы қай мемлекетте болмасын Президенттің заңдарға қарсылық білдіру құқығының мықтылығы соншалық, оның заң жобасын қарау сатысында-ақ вето қою мүмкіндігін жай ғана білдіруінің өзі депутаттардың заң жобасына қатысты көзқарасын біршама өзгертуі мүмкін. Реті келіп тұрғанда Н.А.Сахаровтың мына бір пікіріне тоқталып кетсек дейміз: «АҚШ Президенттің өзіне ұнамайтын заңға вето қою ниесті туралы жай ғана хабарлауы парламентарийлердің Президент ветосына жеткізбей-ақ атқару билігі басшысымен компромисске келуі үшін жеткілікті болып табылады» [2. С.113].

Атап кеткеніміздей Президенттің заңға қол қою немесе оған қарсылық білдіруіне заңнамамен бір айлық мерзім қарастырылған. Заңнамаға сәйкес Президенттің заңдарға қол қоюы үшін берілетін бір айлық мерзім ҚР Президенті заңды алған күннен бастап есептеледі және келесі айдың тиісті күнінде аяқталады. Егер мерзімнің аяқталуы тиісті күн саны жоқ айға тура келетін болса, онда мерзім осы айдың соңғы күнінде аяқталады. Егер Парламент сессиясы заңды Президенттің қайтаруы ықтимал мерзім біткенше жабылған болса, Президент заңды Парламенттің кезекті сессиясының алғашкы күні қайтарады [3. 19 бап 2т., 4т.]. Көрсетілген мерзімнің ішіндегі қайтарылмаған заң қол қойылды деп саналады.

Жоғарыда тоқталып кеткеніміздей ҚР Президенттің Парламент қабылдаған заңдарға вето қоюы (қарсылық білдіруі) екі нысанда болуы мүмкін:

- Президент заңға тұтастай қарсылық білдіруі мүмкін;
- Президент заңның жекелеген баптарына қарсылық білдіруі мүмкін.

Президенттің Парламент қабылдаған заңдарға вето қоюы қандай да бір заңға қарсылық білдіру арқылы оны күшіне енгізбеу, оның күшіне енуіне кедергі болу мақсатын көзdemейді. Себебі, Президент

занға қарсылық білдіріп, Парламент оны еңсере алмаған күннің өзінде де ол зан қол қойылып, күшіне енүі мүмкін. Яғни, тиісінше қарсылық білдіру нәтижесінде заның түпкілікті қабылданбай, күшіне енбеуі қалуы бірден-бір мүмкін жол емес. Олай дейтін себебіміз, Президент занға қарсылық білдіре отырып ол заның немесе оның баптарының өзіндік редакциясын ұсынуы мүмкін. Әрі оның ұсынған өзіндік редакциясы да ақырғы болмауы мүмкін. Ашып айтсақ, Президент Парламентте оның занға (оның баптарына) білдірген қарсылықтарын қарау кезінде депутаттардың ұсыныстарын ескере отырып өз қарсылықтарында ұсынған заның тұтастай редакциясын не оның тиісті жекелеген баптарының редакциясын өзгертуге құқылы. Парламент Президенттің қарсылығын еңсере алмаған жағдайда Президенттің редакциясындағы зан күшіне енеді.

Қазақстанда Республика Президенті занға тұтастай немесе оның кейбір баптарына қарсылық білдіруі мүмкін. Әлемдік практикада Президенттің ветосы абсолютті, яғни еңсерілмейтін институт болып табылмайды. Парламент Президенттің қарсылығын туғызған занды қайта қарау арқылы және оны жай немесе квалификацияланған көпшілік дауыспен қайта қабылдау арқылы ветоны (қарсылықты) еңсере алады. «ҚР Парламенті және оның депутаттарының мөртебесі туралы» конституциялық заның 20 бабына сәйкес Республика Президенттің қарсылықтарын туғызған зандар немесе заның баптары бойынша қайтадан талқылау және дауысқа салу қарсылықтар жіберілген күннен бастап бір ай мерзім ішінде өткізіледі. Бұл мерзімнің сакталмауы Республика Президенттің қарсылықтарының қабылданғандығын білдіреді.

ҚР Президенттің Парламент қабылдаған зандарға білдірген қарсылығының Парламентте қаралуының жалпы тәртібіне келсек, Республика Президенттің қарсылығын туғызған зандарды немесе заның баптарын қарау туралы Парламенттің өкілеттігі палаталардың бөлек отырысында, әуелі - Мәжілісте, содан кейін Сенатта өз кезегімен қарау арқылы жүзеге асырылатын мәселелер қатарына жатады. Демек, Республика Президенттің қарсылықтарымен қайтарылған зандар (оның баптары) алдымен Мәжілісте қаралады. Тиісті зан (оның баптары) Мәжілістің тиісті тұрақты комитеті қорытынды әзірлегеннен кейін Палатаның шешім қабылдауды үшін Мәжілістің жалпы отырысына шығарылады. Оттыста Президенттің қарсылықтарын қарап, Мәжіліс келесідей шешімдердің біріне келеді:

1. Палата депутаттарының жалпы санының үштен екі көпшілік даусымен қабылданған занды растау. Тиісті жағдайда зан Президент қарсылықтарын қоса әрі қарай қарау үшін Сенатқа беріледі.

2. Тиісті дауыс санын жинай алмауына байланысты бұрын қабылданған занды растамау, яғни Президенттің қарсылығын еңсере алмау. Мұндай жағдайда Президент қарсылықтарын Парламент Палаталарының одан әрі қарауы тоқтатылады.

Мәжілістің Президенттің занға білдірген қарсылығын еңсере алмауы нәтижесінде тиісті занға қатысты екі құқықтық салдар туындауы мүмкін: біріншіден, Президенттің қарсылығын тудырган зан қабылданбайды, яғни тұтастай Парламенттің Президенттің қарсылығын қарап, еңсере процесі тоқтатылады – тиісті зан Сенатқа қарауға берілмейді немесе екіншіден, Президенттің ұсынған нұсқасы болса зан Президенттің редакциясында қабылданады.

Парламент Мәжілісі Палата депутаттарының жалпы санының үштен екі көпшілік даусымен алдында қабылданған занды растаған жағдайда ол зан әрі қарай қарау үшін Сенатқа жіберіледі. Тиісті зан Сенатта Мәжілістегідей ресімдерден өтеді. Сенаттың тиісті тұрақты комитеті қорытынды әзірлегеннен кейін ол зан немесе оның баптары Президенттің қарсылықтарын қоса Сенаттың жалпы отырысына шығарылады. Мұнда да тиісті Палата депутаттардың жалпы санының үштен екі көпшілік даусымен зан бойынша бұрын қабылданған шешімді растайды немесе тиісті дауыс санын жинай алмауына байланысты растамайды. Сенат депутаттарының жалпы санының үштен екі көпшілік даусымен Президент қарсылық білдірген занға қатысты бұрын қабылданған шешімді растаған жағдайда Президенттің зан бойынша қарсылығы еңсерілді деп есептеледі. Егер Сенат дауыс беру қорытындылары негізінде зан бойынша Парламент бұрын қабылдаған шешімді растамай алмаса, онда зан қабылданбады немесе Президент ұсынған редакцияда қабылданды деп есептеледі. Ал, егер Республика Президенттің қарсылықтары конституциялық зандарға енгізілген болса, онда бұл қарсылықтар жоғарыда қарастырылған жай зандарға білдірілген қарсылықтарды қарау үшін көзделген тәртіппен қаралады. Бұл ретте Парламент Президенттің конституциялық зандарға білдірген қарсылығын әр Палата депутаттарының жалпы санының кемінде төрттен ушінің даусымен еңсереді.

Қарастырылған тәртіпке сәйкес әр палата өз кезегімен қарау арқылы Президенттің жай және конституциялық зандарға білдірген қарсылығын еңсерген жағдайда тиісті зан немесе оның баптары Парламент бірінші рет қабылдаған нұсқада қабылданды деп есептеледі және оған Президент кол қоюға ұсынылған кезден бастап бір ай ішінде қол қояды.

Байқап отырғанымыздай Қазақстан Республикасының конституциялық заннамасы Қазақстан Республикасында Президенттің Парламент қабылдаған зандарға білдірген қарсылығын еңсеруге болатындығын әрі қарсылықты еңсеру тәртібі біздің елімізде курделі екендігін көрсетеді. Бұл дұрыс та. Президенттің қарсылығын еңсерудің тым женіл болмағаны дұрыс деп есептеледі. Себебі, әрекеттегі процедура Парламентке Президенттің қарсылығын женіл еңсеруге мүмкіндік берсе, ол депутаттардың бойында Президентке өз еркін таңу ниетін тудыруы мүмкін. Осы орайда айта кететіні ресейлік ғалым А.Н.Шохин ұсынған версия бойынша РФ Жоғарғы Советінің РФ Президентіне қатысты «женіл» женістері (яғни қарсылығын онай еңсеру) Ресейдегі 1993 жылғы конституциялық дағдарыстың себебінің бірі болуы мүмкін болды, себебі сол кездегі РФ Конституциясы бойынша Президенттің қарсылығы депутаттардың жай көпшілік даусымен еңсерілетін болған [4. С.58].

Атап кеткеніміздей ҚР Парламенті Республика Президентінің зандарға білдірген қарсылығын күрделі тәртіpte еңсере алады. Ал, басқа мемлекеттерге қатысты вето институты заның түріне қарай түрліше бекітілуі де мүмкін. Мысалы, 1995 жылғы Азербайжан Конституациясына сәйкес Азербайжан Республикасында конституциялық зандарға абсолютті вето қою тән, нақты айтсақ, Азербайжан Республикасы Президенті конституциялық зандарға қол қоймаса, ол зандар күшіне енбейді, яғни Президенттің тиісті ветосы заң шығарушы органмен еңсерілуге жатпайды [5. 123 статья]. Ал, көрші Ресей Федерациясының Негізгі Заңын сарапау онда Азербайжан мемлекетінде реттелген жағдайған тіптен мұлдем өзгеше жағдайды көрсетеді. Ашып айтсақ, РФ Парламенті қабылдаған федералдық конституциялық занға РФ Президенті қарсылық білдіре алмайды. РФ Конституациясында бұл туралы тікелей айтылмағанымен оны жанама түрде байқауға болады. Нақтырақ тоқталсақ, РФ Конституациясында РФ Парламентімен қабылданып, Президентке қол қоюға ұсынылған федералдық конституциялық занға РФ Президенті 14 күн ішінде қол қоюып, жариялатындығы реттелген [6. 108 статья]. Демек, Ресейде федеративтік конституциялық зандарға вето қойылмайды.

ҚР Парламенті заның бірнеше түрін қабылдайтындықтан (жай заң, конституциялық заң және Конституацияға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы заң) Республика Президенті қандай зандарға қарсылық білдіре алады деген сұрақ туындаиды. Республика заннамасында Президенттің Парламент қабылдаған жай және конституциялық зандарға қарсылық білдіру құқығы және оны Парламенттің қайта қарау, еңсеру тәртібі реттелген. Ол тәртіп жоғарыда қарастырылды. Заңының үшінші түріне қатысты заннама ләм демейді. Бұл заннамамен реттелмей қалған маңызды мәселе, заның кемістігі. Президенттің зандарға қарсылық білдіру институтының толық реттелмеуі тиісті мәселеге қатысты ҚР Президенті Конституацияға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы занға қарсылық білдіре алады ма деген сұрақты алға тартады. Бұл сұрақ өз кезегінде екі түрлі жауаптың болуы мүмкіндігін шамалайды. Біріншіден, тиісті толық реттелмеушілік Президент атальыш занға да қарсылық білдіруі мүмкін деген ойға алып келеді. Негіздейтін болсақ, Конституацияның 62 бабының 2 тармағы зандарды турлерге бөлмestен жалпы түрде Республиканың зандарының ҚР Президенті қол қоғаннан кейін күшіне енетіндігін бекітеді. Мұндай жалпы сипат заның үш түрі де Президенттің қол қоюына жатады деген қорытынды жасауға негіз болады. Екінші нұсқа – Президент Конституацияға өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы занға қарсылық білдірмейді. Мұндай пікірге келудің себебі, оның реттелмеуі. Конституацияның атальыш 62 бабының 2 тармағының нормасына сүйеніп Президент барлық зандарға қарсылық білдіруі ықтимал деген күннің өзінде Парламенттің оны неше дауыспен еңсеріп, оны қандай отырыста (бірлескен, бөлек) қарайтыны жоғарыда атап кеткеніміздей реттелмеген. Біздің мемлекетімізде мемлекеттегі алатын жағдайына емес тек құқықтық нормаларға сәйкес әрекет ететіндіктен Президент құқықтық реттелмеуі себепті Конституацияға өзгертулер мен толықтырулар енгізетін зандарға қарсылық білдіре алады деп айта алмаймыз. Себебі, қайталап айтамыз ол құқықтық тұрғыда реттелмеген. Өзін құқықтық мемлекет ретінде анықтайтын кез-келген мемлекетте тек құқықтық реттелген іс-әрекет қана занды.

ҚР Президенттің Конституацияға өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы зандарға қарсылық білдірмейтіндігін әрі оның осы уақытқа дейін реттелмеуін негіздейтін тағы бір себеп ретінде тиісті заның тек Президенттің бастамашылығымен ғана қабылдануын алуға болады. Республика Конституациясына сәйкес ҚР Парламенті Қазақстан Республикасы Президентінің ұсынысы бойынша ғана Конституацияға өзгерістер мен толықтырулар енгізеді [7. 53 бап 1) тармақша]. Олай болса, Президенттің өзі ұсынған занға қол қоюының реттелмеуі бір қарағанда қысынды әрі реттелуі қажет емес қатынас ретінде көрінеді. Алайда, бұл заны тұрғыда негізді емес. Себебі, әдетте Парламентке енгізілген жоба мен заң нысанын алған мәтіннің бір бола бермейтіні аян. Өйткені, заң шығару бастамашылығы

құқығы заң жобасын Мәжіліске енгізумен ғана шектеледі. Парламент қабырғасында ол жоба палаталардың пленарлық отырыстарында, комитеттерде каралып, талқылаулар нәтижесінде баска, тіпті қарама-қайшы мәтінге ауысуы мүмкін. Бұдан шығатын қорытынды – заң шығару бастамашылығын қабылдауға және оны қарауға міндетті. Парламент өз шешімін жобада жазылған еріктен байланыстырмайды. Парламент қандай заңды болмасын өз қалауы, өз еркі бойынша, өз шешіміне орай қабылдайтын орган және оның еркінешкі араласпауға тиіс. Олай болса, Парламентте өту барысында өзге заңдар секілді Конституцияға өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы заң да Президент енгізген мазмұннан бөлек мәтінде қабылдануы мүмкін. Сондықтан, Президенттің ұсынуымен енгізілген тиісті заң жобасы туралы сол мәтінде қабылданады, сол себепті оған Президенттің қол қоюы, оның реттелуі міндетті емес деп есептеуге болмайды.

Республика Президентінің заңдарға қол қою не оларға қарсылық білдіру қатынастарының реттелуінің қазіргі жағдайына талдау жасап біз бұгінде КР Президенті Республика Конституциясына өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы заңға қарсылық білдіре алмайды деп есептейміз және түсінкісіздік тудырmas үшін ол құқықтық тұрғыда реттелуді қажет етеді.

Президент қол қойып макұлдаған заң халыққа жарияланып, күшіне кіріседі.

ӘДЕБІЕТТЕР

- [1] Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Регламенті 8 ақпан 1996 жыл // <http://adilet.zan.kz/kaz/>
- [2] Н.А.Сахаров. Институт президента в современном мире. М., Юр. лит., 1994 - 176 с. - С.113
- [3] Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 16 қазандығы N 2529 Конституциялық заңы // http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002529_#z0
- [4] Шохин А.Н. Взаимодействие властей в законодательном процессе. М., Наш дом – L'age d'Homme, 1997, С.168
- [5] Конституция Азербайджанской Республики. 12.12.1995. Баку: Азербайджан, 1997 - 191с.
- [6] Конституция Российской Федерации от 12 декабря 1993 г. // <http://constitution.kremlin.ru/>
- [7] Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 тамызтагы Конституциясы. Алматы, Жеті жарғы. 2013 ж.

REFERENCES

- [1] Қазақстан Республикасы Parlamenti Senatynun Reglamenti 8 ақпан 1996 zhyly // <http://adilet.zan.kz/kaz/>
- [2] N.A.Saharov. Institut prezidenta v sovremennom mire. M., Jur. lit., 1994 - 176 s. - S.113
- [3] Қазақстан Республикасының Parlamenti zhane opuñ deputattarynyñ mərtebesi turaly Kazakstan Respublikasynyñ 1995 zhyly 16 қazandary N 2529 Konstitucijalyk zanu // http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z950002529_#z0
- [4] Shohin A.N. Vzaimodejstvie vlastej v zakonodatel'nom processe. M., Nash dom – L'age d'Homme, 1997, S.168
- [5] Konstitucija Azerbajdzhanskoy Respublikii. 12.12.1995. Baku: Azerbajdzhan, 1997 - 191s.
- [6] Konstitucija Rossijskoj Federacii ot 12 dekabrya 1993 g. // <http://constitution.kremlin.ru/>
- [7] Қазақстан Республикасының 1995 zhyly 30 tamyztarfy Konstitucijasy. Almaty, Zheti zharry. 2013 zh.

Некоторые вопросы осуществления права подписания или отклонения

Президентом РК законов и рассмотрения их в Парламенте РК

Жарболова А.Ж.

zharbolova/aygerym@mail.ru

Ключевые слова: Президент, Парламент, законодательный процесс, законопроект, Президентское вето, преодоление возражений Президента

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы, связанные в реализацией Президентом его важнейшей конституционной функции в отношении Парламента – участия в законодательном процессе. В этой связи автором проводится анализ конституционных полномочий Президента – права подписания и права отлагательного вето законов Парламента, а также проводится сравнительно-правовой анализ конституционно-правового регулирования данного института в законодательстве некоторых зарубежных стран. В результате правового анализа указанного вопроса, сделаны соответствующие выводы о существующих пробелах в национальном законодательстве. В заключении автором сделаны предложения по дальнейшему регулированию данного конституционно-правового института, обоснована необходимость внесения дополнений в конституционное законодательство Республики Казахстан.

Zharbolova A.Zh. - a candidate of juridical science, associate professor of department of theory and history of the state and law, constitutional and administrative law, law faculty of Al-Farabi Kazakh National University.

address job is a city Almaty, boulevard of Al-Faraby 71 Telephone: 3 773333, internal 12-55, 12-56
e - mail - *zharbolova/aygerym@mail.ru*

Поступила 21.01.2016 г.